

I kanten av ett gravfält

L2011:1724

Bankeberg 11:139 och Bankeberg 5:27

Rappestad socken

Linköpings kommun

Östergötlands län

Anders Olofsson

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet	Bankeberg 11:139 och Bankeberg 5:27
Socken/stad	Rappestad
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2011:1724
Digitala fastighetskartans blad	647_52_05
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	RTK-GPS
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte
Länsstyrelsens dnr	431-15875-2021
Länsstyrelsens handläggare	Helena Hulth
ÖM dnr	0180/21
ÖM projektnr	001860
ÖM Intrasisnr	-
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Vikingstad Mark AB
Projektledare	Anders Olofsson
Biträdande projektledare	-
Personal	Roger Lundgren
Fältarbetstid	2022-03-28 -- 2022-03-30
Totalt undersöktes	Ca 121 m ²
Fynd	Ja (ÖM C4794:1). Fynden förvaras på och fyndfördelas till Östergötlands museum.
Foto	Ja
Analys	Nej
Grafik	Anders Olofsson
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

I kanten av ett gravfält

Innehåll

Sammanfattning	2
Antikvarisk bakgrund.....	4
Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska insatser.....	4
Syfte och Metod.....	4
Resultat	6
Åtgärdsförslag.....	8
Referenser	9
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar	10
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar	11
Bilaga 3. Fynd	11
Bilaga 4. Foton.....	12

Omslagsbild: Roger Lundgren mäter in graven A298. Foto från norr, Anders Olofsson, ÖM.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum utförde i mars 2022 en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte inom fastigheterna Bankeberg 11:139 och Bankeberg 5:27 i Rappestad socken, Linköpings kommun, Östergötlands län.

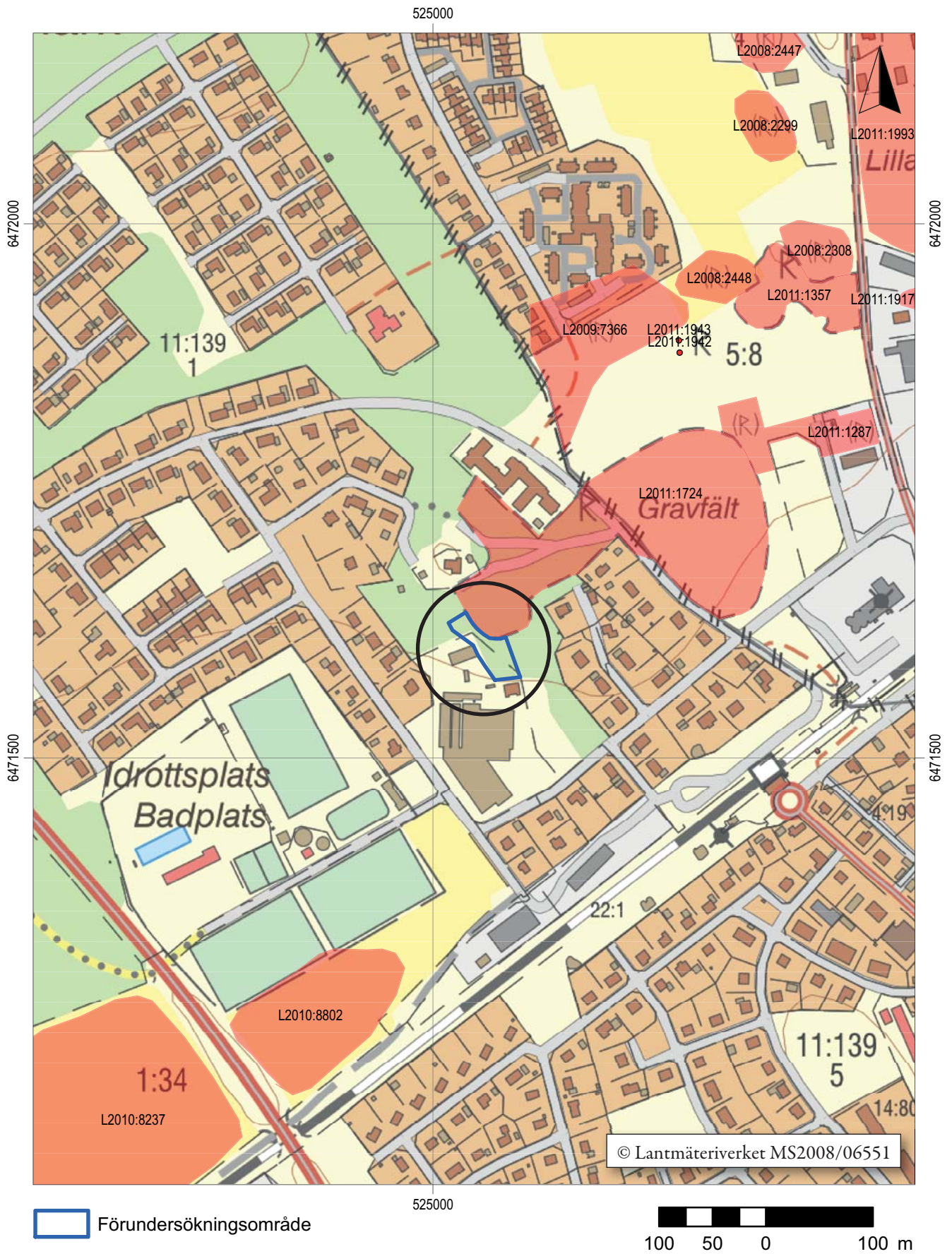
Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av schaktning för nybyggnation. Vikingstad Mark AB arbetar för närvarande med en byggherreledd ändring av detaljplan i syfte att omvandla industrimark till bostadsområde för flerbostadshus inom rubricerade fastigheter. Det aktuella området ligger i anslutning till gravfältet L2011:1724.

Uppdragsgivare var Länsstyrelsen Östergötland och för kostnaderna stod Vikingstad Mark AB. Projektledare vid Östergötlands museum har varit Anders Olofsson, som även författat rapporten.

Förundersökningsområdet, som uppgick till ca 1600 m², var beläget i skogsmark (gammal hagmark) med blandskog, både lövträd/sly och ett antal större tallar. Sammanlagt grävdes 15 sökschakt med en total area av 121 m². Vid undersökningen påträffades två anläggningar: en grav i form av en stensättning (A298) samt en benförelkomst (A291), den senare sannolikt även den en grav.

Anders Olofsson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5000.

Antikvarisk bakgrund

Vikingstad Mark AB arbetar för närvarande med en byggherreledd ändring av detaljplan i syfte att omvandla industrimark till bostadsområde för flerbostadshus inom rubricerade fastigheter. Länsstyrelsen har i ett yttrande (2021-02-21, dnr 431-2011-1724) framfört att en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte är nödvändig inför den planerade bygghuset då markarbete kan komma att utföras inom 30 meter från fornlämningens gräns.

Länsstyrelsen utsåg Östergötlands museum till undersökare genom direktval då totalbeloppet för de arkeologiska insatserna inte förväntades överstiga 5 prisbasbelopp (pbb). Projektansvarig vid Östergötlands museum har varit Anders Olofsson, vilken även svarat för rapportarbetet.

Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska insatser

Detaljplaneringen berör ett fornlämningsrikt område där sentida bebyggelse och vägar finns insprängda bland fornlämningar i form av boplatser och gravfält med stor kronologisk spännvidd.

Förundersökningsområdet, som uppgick till ca 1600 m², var beläget i skogsmark (gammal hagmark) med blandskog, både lövträd/sly och ett antal större tallar. I sydväst vidtar ett område med industrimark. Detta område är urschaktat och tilljämnat för en större maskinhall. En del av det senare området ingick även i det aktuella förundersökningsområdet. Denna del blev ej föremål för förundersökning, då eventuella fornlämningar här redan är bortschaktade. Söder om förundersökningsytan ligger ett bostadshus.

Direkt angränsande mot norr och nordöst ligger gravfältet L2011:1724, ett 300 x 50–200 meter stort gravfält, bestående av 100 fornlämningar. Dessa utgörs av 46 högar, 42 runda, sex kvadratiske och fem rektangulära stensättningar och rester av en domarring. Utöver detta förekommer ca 25 stenblock, av vilka flera kan vara omkullfallna resta stenar.

Gravfältet L2011:1724 (tidigare Raä 67 och 15) har tidigare varit föremål för ett antal antikvariska åtgärder. Under 1950-talet undersöktes två stensättningar vid Bankebergs Västergård inom gravfältets västra del. Det rörde sig om efterundersökningar efter nedgrävning av vattenlednings- respektive avloppsrör. Vid undersökningen framkom brända ben (Lindahl 1959).

Under 1990-talet genomförde Riksantikvarieämbetet undersökningar inom och i anslutning till L2011:1724 då skadade stensättningar och högar dokumenterades (Stålbom 1992, Wigren 1994).

År 2001 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll i samband med dragning av ny serviceledning. Det berörda området låg ca 60 m ÖNÖ om det vid föreliggande undersökning aktuella området, vid Hålvägen strax söder om gravfältet L2011:1724. Inga lagskyddade fornlämningar framkom vid undersökningen (Ohsén 2008).

Ett femtiotal meter ytterligare mot ÖNÖ undersöktes en sträckning vid Barrskogsvägen i samband med fjärrvärmedragning 2011 (Östergötlands museum). Även detta arbete företogs i kanten av nämnda gravfält och intill ligger ett flertal vikingatida gravhögar. Trots närheten till gravarna (i något fall bara 0,5 m) framkom inget av arkeologiskt intresse (Hörfors 2011).

Norr och nordöst om gravfältet L2011:1724 ligger ett kluster med ett flertal fornlämningar, framförallt boplatzlämningar men även gravfält, varav här kort kan nämnas den som ligger närmast L2011:1724. Det rör sig om en boplatz, L2011:1287, som har undersökts i flera omgångar, senast 2010 (Helander 2012). Vid undersökningen påträffades ett härdområde med härदार med dateringar från förromersk järnålder fram till övergången folkvandringstid-vendeltid samt ett långhus med väggrännor. Långhuset tillhör perioden sen vendeltid-vikingatid (Helander 2012:5).

Förundersökningsområdet ligger nordväst om den historiska byn Bankeberg. Bankeberg nämns första gången i historiska källor år 1360 (Helander 2012:11). På storskifteskartan från 1779 (Lm 05-VIK-28) ligger förundersökningsområdet i skogs- och hagmark. På Laga skiftes-kartan från 1846 (Lm 05-VIK-75) finns ett grustag strax väster om ytan. Strax söder om undersökningsområdet ligger Vikingstad Handelsträdgård som anlades 1926 (Digitalt museum).

Syfte och Metod

Syfte

Förundersökningens syfte var att ta fram besluts- och planeringsunderlag genom att avgränsa fornlämningens utbredning inom arbetsområdet. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager

framkom skulle undersökaren avbryta arbetet för samråd med Länsstyrelsen.

Målgrupper för förundersökningen var främst Länsstyrelsen och Vikingstad Mark AB. Resultaten kunde även komma att användas av undersökare när en undersökningsplan för en arkeologisk undersökning upprättas.

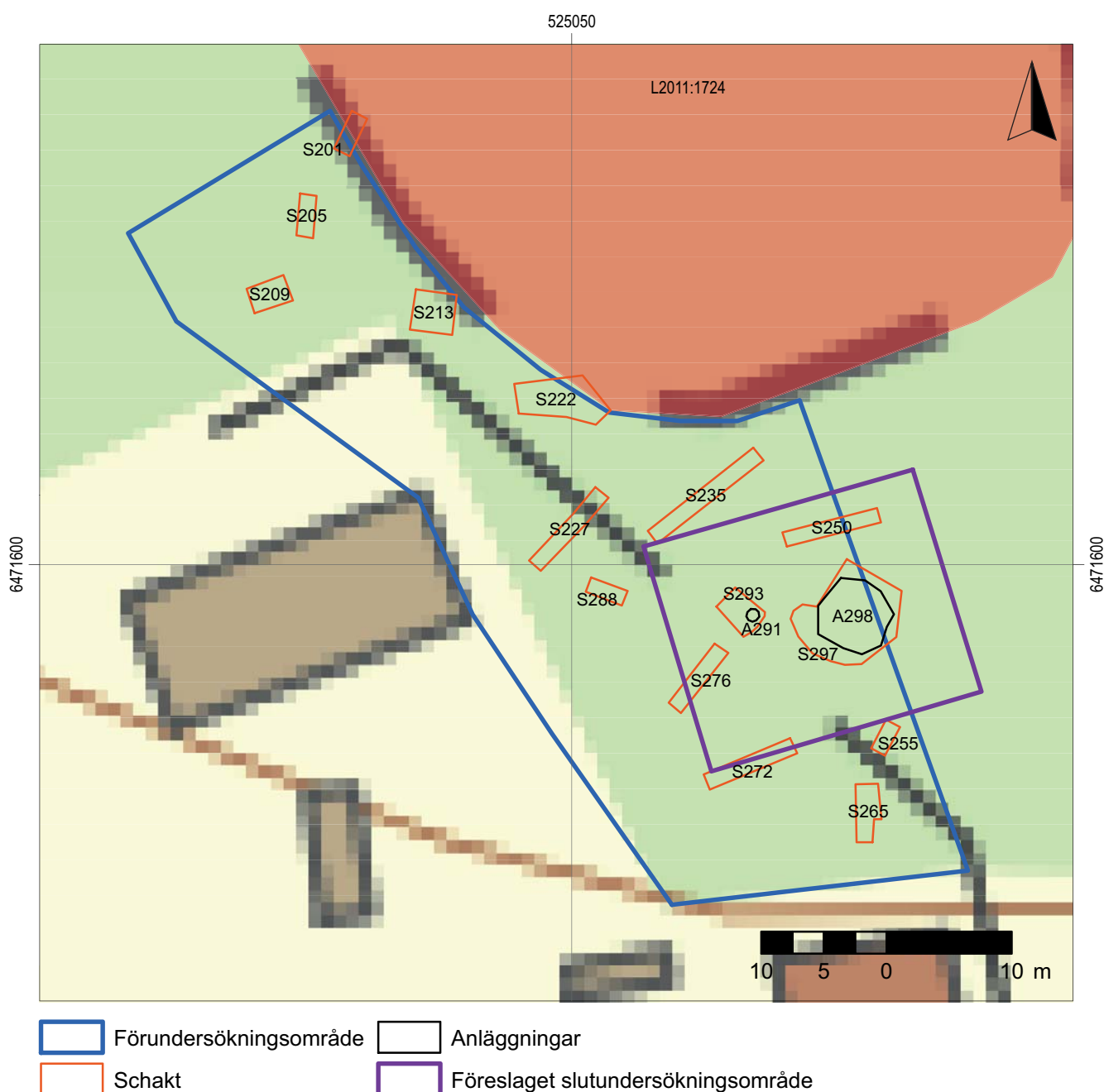
Undersökningsplanens ambitionsnivå skulle anpassas så att resultatet kunde användas som ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar.

Metod

Den aktuella ytan undersöktes i huvudsak medelst maskinschaktning. De framkomna lämningarna avtorvades och rensades för hand för att fastställa status. Därefter avbröts undersökningen av lämningarna, då förundersökningen skedde i avgränsande syfte. Av samma anledning har heller inga analyser utförts.

Vid undersökningen användes en skopbredd om 1,25 m. Schakten fylldes igen och ytan återställdes efter utförd undersökning.

Dokumentationen har skett med hjälp av skriftlig beskrivning, inmätning med RTK-GPS samt digital fotografering. Dokumentations- och fyndmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Figur 3. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Förundersökningsområdet med schakt, anläggningar och föreslaget slutundersökningsområde. Skala 1:500.

Resultat

Allt som allt grävdes 15 sökschakt, med en sammanlagd yta om 121 m². Vid undersökningen påträffades två anläggningar: en grav i form av en stensättning (A298) samt en benförekomst (A291), den senare sannolikt även den en grav (för detaljer se Anläggningsbeskrivningar). Anläggningarna rensades fram, dokumenterades i ytan och övertäcktes därefter.

I övrigt kännetecknas undersökningsytan av relativt mycket modernt skräp, ibland ner till 0,4-0,5 meters djup och ibland i form av sotlager/-gropar med recent skräp såsom sentida keramik (blomkrukor?), metall, plast, glas m.m. Det rör sig sannolikt om både påfört material (från urschaktningar söder och sydväst om ytan?) såväl som grävda skräpgropar/igenfyllda svackor.

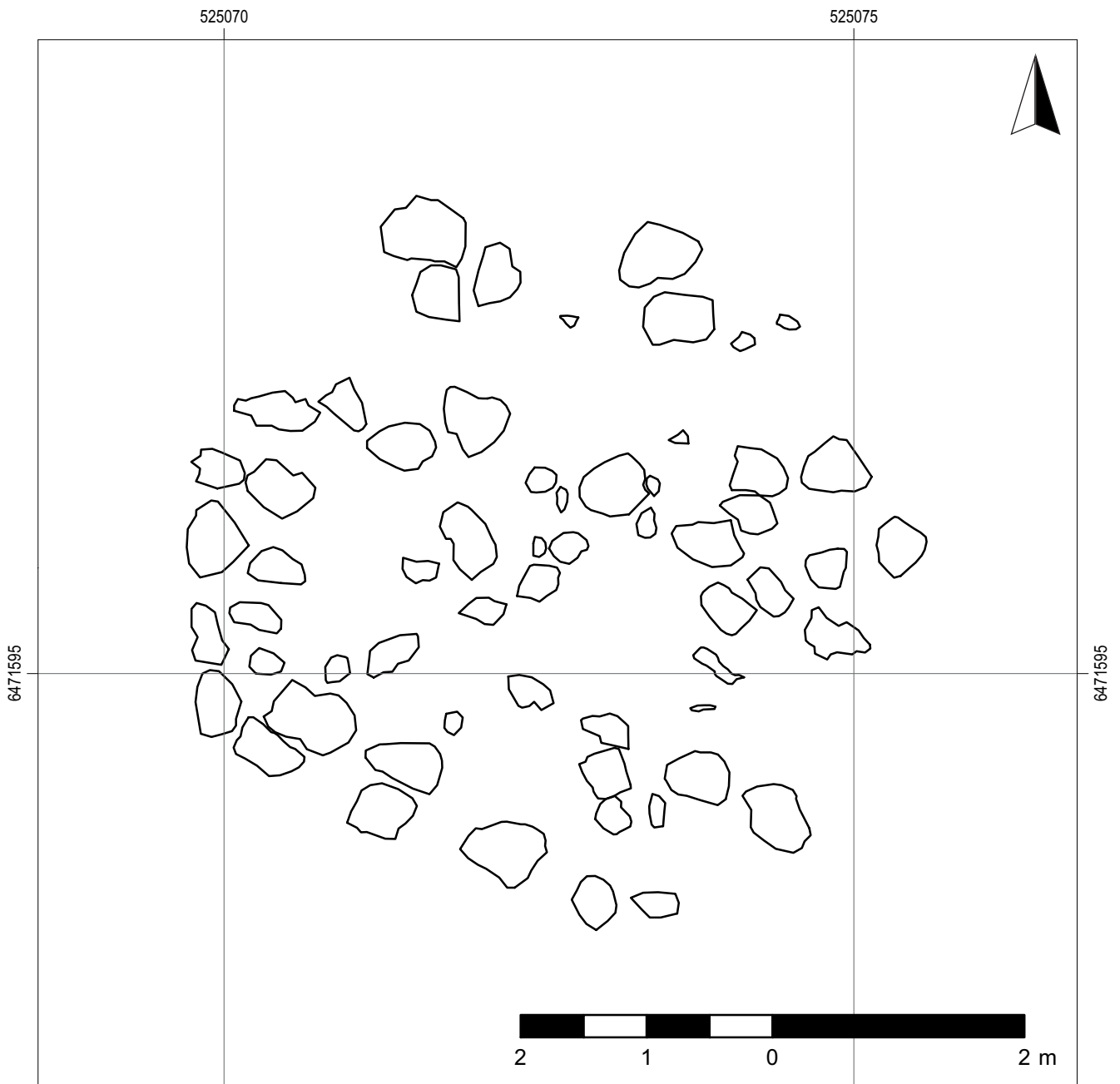

*Figur 4. A298 från SV.
Foto Anders Olofsson,
ÖM.*

*Figur 5 (t v). A291 från
Ö. Foto Anders Olofsson,
ÖM. Figur 6 (ovan).
Brända ben från A291.
Foto Anders Olofsson,
ÖM.*

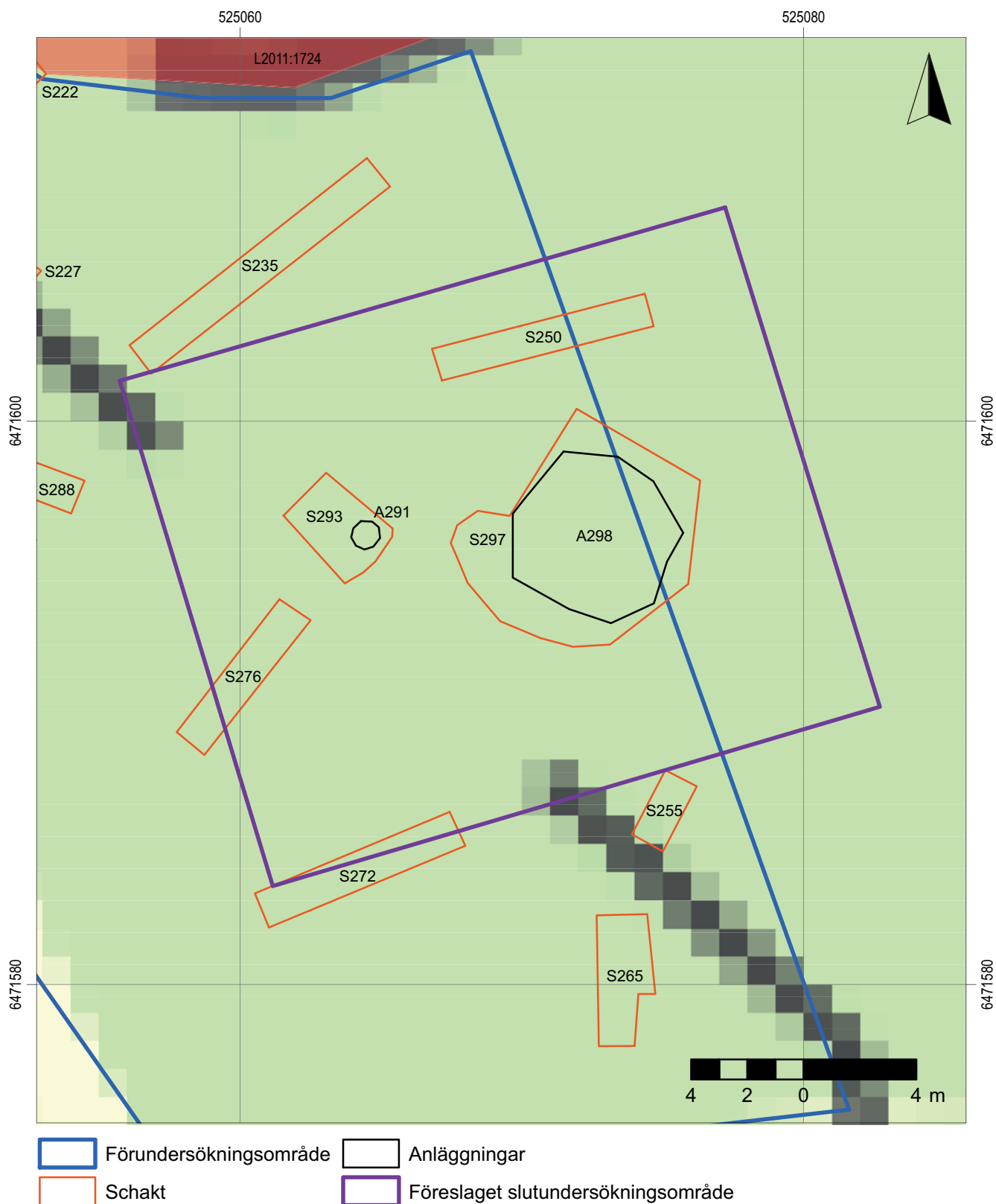

Figur 7. Stensättning A298. Skala 1:50.

Åtgärdsförslag

Östergötlands museum föreslår att en yta om ca 420 m² omfattande de båda anläggningarna A291 och A298 genomgår en arkeologisk undersökning innan eventuella markarbeten i samband med exploatering.

Figur 8. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Östra delen av förundersökningsområdet med föreslaget slutundersökningsområde. Skala 1:200.

Referenser

Digitalt museum. Vikingstad Handelsträdgård. <https://digitaltmuseum.se/021016421411/vikingstad-handelstradgard>. Sidan besökt 2022-06-02.

Lindahl, A. 1959. Bankebergs Backgård, Vikingstads sn, Östergötland. Fornlämning 67, undersökning av grav nr 49 och 163. Opublicerad rapport, ATA dnr 5256/59. Riksantikvarieämbetet.

Ohlsén, M. 2008. *Servisledning till Nälkatan 8 i Vikingstad. RAÄ 67, Bankeberg 5:8, Rappestads sn, Linköpings kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning*. Östergötlands länsmuseum, Rapport 2008:18.

Helander, A. 2012. *Folåsa - ett härdområde mellan två gravfält samt ett långhus med väggrännor: Östergötland, Linköpings kommun, Rappestads socken, Folåsa 5:8, delar av RAÄ 15:2 och 17:1. Särskild arkeologisk undersökning*. Riksantikvarieämbetet, UV rapport 2012:122.

Hörfors, O. 2011. *Fjärrvärme till Barrskogsvägen i Vikingstad. RAÄ 15, Bankeberg 5:23, Rappestads sn, Linköpings kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll*. Östergötlands museum, Rapport 2011:98.

Stålbom, U. 1992. *Gammalgården. Östergötland, Vikingstad socken, Bankeberg 5:41, Fornlämning 67. Arkeologisk förundersökning. Dnr 7748/92*. UV Linköping. Riksantikvarieämbetet, byrån för arkeologiska undersökningar.

Wigren, S. 1994. *Antikvarisk kontroll. Lilla Fålåsa, Vikingstad. Intill fornl 15, Rappestads socken, Linköpings kommun, Östergötland*. Rapport UV Linköping 1994:49.

Kartor

Lantmäterimyndighetens arkiv (LM)

Lm 05-VIK-28. Bankeberg. Storskifte år 1779.

Lm 05-VIK-75. Bankeberg. Laga skifte år 1846.

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

S nr	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Fyllning	Undergrund	Övrigt
201	3,20	1,25	0,55	Brunjord	Brun sand följd av lera	Morängrus/-sten
205	3,30	1,25	0,15-0,45	Brunjord	Brun sand följd av lera	Morän
209	3,35	2,10	0,35	Matjord/ brunjord	Brun grovsand	Omrört, plast på ca 0,3 m djup. Därefter återfyllt med gul lera ovanpå i den södra delen.
213	3,30	3,30	0,25	Brunjord	Rödbrunt morängrus	Inget av arkeologiskt intresse
222	7,50	3,70	0,10-0,40	Brunjord	Brun, grusig sand, moränsten	Recent skräp, betong, aluminiumfolie m.m. Gropar eller sotfläckar. Förefaller recent.
227	7,80	1,25	0,30-0,60	Brunjord	Rödbrun sand och gulbrun lera	Tegel. Omrört eller påförda massor från urschaktning för maskinhall i väster
235	10,70	1,25	0,35-0,50	Brunjord	Brun sand. Ställvis brun lera. Något grus	Inget av arkeologiskt intresse
250	7,80	1,25	0,20-0,30	Brunjord	Brun sand. Ställvis lera. Något grus	Inget av arkeologiskt intresse
255	2,60	1,25	0,40	Brunjord	Brun, grusig sand	Modernt skräp med sot/kol på 0,4 m djup
265	4,60	2,10	0,20-0,45	Brunjord	Brun sand	Ngt grus/morän
272	7,5	1,25	0,25-0,55	Brunjord	Brun, grusig sand	Modernt skräp på 0,45 m djup i södra delen
276	6,00	1,25	0,30-0,60	Brunjord	Brun, grusig sand	Något sot och modernt skräp
288	3,00	1,25	0,50	Brunjord	Brun, grusblandad sand	Inget av arkeologiskt intresse
293	3,40	2,50	0,35	Brunjord	Ej uppnådd	Grävningen avbröts när gravgömma A291 (brända ben) påträffades
297	7,80	7,00	0,30	Brunjord	Ej uppnådd	A298

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

A291

Benförekomst, sannolikt gravgömma. Brända ben inom en närmast rund yta, ca 1 m i diam. Framkom på 0,3 m djup i ett gråsvart lager. Belägen ca 0,5 m sydöst om större sten. Möjligen finns här fler stenar intill, dessa kan vara naturliga eller del av gravmarkering (stensättning?). Detta utreddes ej då fortsatt grävning stoppades när de brända benen påträffades. Anläggningen endast framrensad, ej undersökt. Övertäcktes med markduk innan igenfyllning.

A298

Stensättning, närmast rundad, ca 6 m i diam. Stenar 0,1-0,6 m stora, vanligen 0,2-0,4 m. Förefaller ha dubbel kantkedja i sydväst och väst, där också bäst bevarad. I norr och öster är kantkedjan otydligare varför den exakta formen är något oklar. Möjligen fortsätter stensättningen något mot nordväst. Där var ett stort träd i vägen, vilket försvårade ytterligare schaktning i denna riktning.

Initialt vid framschaktningen antogs anläggningen vara en sentida skräphög i anslutning till naturlig sten/odlingsröse då modernt skräp såsom plast, glas, metall och "blomkrukor" (från den intilliggande handelsträdgården?) låg i ytskiktet. Allteftersom framrensningen fortskred blev dock karaktären av förhistorisk grav allt tydligare. Anläggningen endast framrensad, ej undersökt. Övertäcktes med markduk innan igenfyllning.

Bilaga 3. Fynd

F nr	Objekt	Antal	Material	Typ	Vikt g	Övrigt
1	A291	7	Brända ben	Ben	7,9	Ej artbestämda

Bilaga 4. Foton

A298 fr SV. Foto Anders Olofsson, ÖM.

A298 fr S. Foto Anders Olofsson, ÖM.

A298 fr NÖ. Foto Anders Olofsson, ÖM.

Roger Lundgren metalldetekterar i SV delen av ytan. Foto Anders Olofsson, ÖM.

NÖ delen av ytan. Foto från SV, Anders Olofsson, ÖM.

Grävning av S272. Foto fr VSV, Anders Olofsson, ÖM.

Östergötlands museum utförde i mars 2022 en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte inom fastigheterna Bankeberg 11:139 och Bankeberg 5:27 i Rappestad socken, Linköpings kommun, Östergötlands län.

Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av schaktning för nybyggnation. Vikingstad Mark AB arbetar för närvarande med en byggherreledd ändring av detaljplan i syfte att omvandla industrimark till bostadsområde för flerbostadshus inom rubricerade fastigheter. Det aktuella området ligger i anslutning till gravfältet L2011:1724.

Förundersökningsområdet, som uppgick till ca 1600 m², var beläget i skogsmark (gammal hagmark) med blandskog, både lövträd/sly och ett antal större tallar. Sammanlagt grävdes 15 sökschakt med en total area av 121 m². Vid undersökningen påträffades två anläggningar: en grav i form av en stensättning (A298) samt en benförekomst (A291), den senare sannolikt även den en grav.

ISSN 1403-9273

Rapport 2022:27